

the learning process (learning objectives in general and the study of higher mathematics in particular, the content of the mathematics course, the selection of didactic concepts, pedagogical and information and communication technologies for learning), but also to change the method of teaching with a letter of explanation to activity with regard to the optimal management aspect of the training of the students and to assess not only the subject knowledge, skills and first and foremost objective of the subject and personal learning outcomes.

In Kharkiv Engineering College almost all training activities of the students – the «reasonable questions», comments, answers to problem questions, problem solving tasks at lectures, independent work on individual tasks on a practical level, solving problems individually in workbook, individual homework and test scoring with programmable software at the end of the module are estimated. This control system encourages the students to systematic work, improves their cognitive activity. That's why rating control method is advanced as a way to assess their learning activities.

The experience in implementation of a module-rating system of training the students of Kharkiv Engineering College has shown that it really meets the needs of colleges and trends of higher education in Ukraine.

Key words: *teaching and learning activities, a learning control module-rating system of education, Engineering College*

УДК 378.091.2: 005.34

А. В. Кожевникова

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УНІВЕРСИТЕТІ

Підготовка магістрів до використання суб'єкт-суб'єктного управління під час навчально-виховного процесу в університеті. У статті актуалізовано проблему сучасної вищої професійної освіти та специфіку підготовки магістрів. Розкрито зміст навчально-методичної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти України», подано тематику лекційних і семінарських занять. Схарактеризовано переваги використання суб'єкт-суб'єктного управління магістрами спеціальності «Педагогіка вищої школи» під час навчально-виховного процесу в університеті.

Ключові слова: *підготовка магістрів, лекційний і семінарський курс, управління, суб'єкт-суб'єктне управління, педагогічна ефективність.*

Постановка проблеми. Підготовка магістрів специфічної категорії «Педагогіка вищої школи» в Україні відбувається в умовах перебудови змісту освіти, удосконалення програм, підготовки нових курсів і спецкурсів, які б відповідали рівню кваліфікації випускника, сприяли формуванню основних професійних компетенцій. Оскільки зміст вищої освіти – це система знань, умінь і навичок у вигляді компетенцій, що зумовлена цілями та потребами, перспективами розвитку нашого суспільства, науки, техніки, технологій, культури, саме тому вищу освіту потрібно розглядати як результат підготовки магістра за конкретним напрямом.

Як свідчать результати аналізу наукових джерел і стану професійної підготовки магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах, проблема управління педагогічним процесом в умовах упровадження світових

стандартів ступеневої освіти в Україні є ще недостатньо дослідженою в педагогічній теорії та практиці. При цьому зміст навчальних дисциплін не повною мірою відтворює сучасні реалії суспільства; недостатня увага приділяється стимулюванню самоосвіти магістрів; окрім того, в навчально-виховному процесі не завжди враховуються особливості суб'єкт-суб'єктного управління.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми підготовки магістрів в Україні сьогодні є досить актуальними та малодослідженими. Зокрема цій проблематиці присвячені наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених: неперервної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, С. Гончаренко, А. Лігоцький, В. Лутай, В. Сенашенко, С. Сисоєва); розвитку вищої педагогічної освіти (С. Вітвицька, О. Дубасенюк, А. Булда, О. Глузман, В. Луговий, В. Майборода, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін.) [1; 3; 5; 6].

Однак зміни, що відбуваються в суспільстві сьогодні, висувають потребу в новому управлінні навчально-виховним процесом і суттєво змінюють положення, завдання й концепцію дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти України» в загальній системі підготовки студентів магістратури.

Мета статті – розкрити специфіку підготовки магістрів до використання суб'єкт-суб'єктного управління під час навчально-виховного процесу в університеті.

Виклад основного матеріалу. Магістр за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» – це фахівець, який сформував поглиблені знання для розв'язання професійних завдань у галузі педагогіки вищої школи. Саме тому метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти України» є:

1. Опанувати систему знань: загально-методологічні основи вищої професійної освіти України; дидактичні системи професійного навчання; теорію та практику педагогічного процесу вищої професійної освіти; управління й педагогічний менеджмент в освітніх навчальних закладах;

2. Розвинути у студентів магістратури необхідні педагогічні якості щодо спілкування та гармонійної взаємодії учасників у педагогічному процесі вищої школи; ознайомити з методами організації та планування викладацької діяльності.

3. Набути необхідних загальних навичок та вмінь педагога-менеджера, фахівця-організатора навчально-виховного процесу в освітньому навчальному закладі, трудовому колективі, що сприяє формуванню необхідної фахової ефективної, діяльної та соціально-психологічної сфер особистості.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: ознайомлення студентів магістратури з категоріальним апаратом дисципліни; сформулювати уяву про сутність, зміст і структуру вищої професійної освіти; ознайомлення

з педагогічними технологіями вищої професійної освіти; засвоєння принципів і підходів до організації сучасної вищої професійної освіти; розкрити специфіку організації навчально-виробничої, виробничої та навчальної практик у професійно-технічних і вищих навчальних закладах; набуття навичок та прийомів прийняття управлінських рішень, адекватних умовам ринкового освітнього середовища; надати допомогу майбутнім фахівцям у професійній діяльності, знаходженні ефективних способів впливу на аудиторію, пізнанні індивідуально-психологічних особливостей людини, здійсненні заходів, спрямованих на згуртованість трудового колективу, запобігання конфліктним ситуаціям тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти магістратури повинні знати: становлення та розвиток вищої професійної освіти; законодавчо-правову базу, що регулює вищу професійну освіту на всіх рівнях управління в навчальних закладах; основи дидактичної системи навчання; методи організації забезпечення інноваційних процесів у закладах освіти; організаційні форми, які забезпечують розвиток вищої професійної освіти; специфіку педагогічних технологій та інноваційних процесів у професійній освіті; основні умови здійснення інноваційної освітньої діяльності в управлінні навчальними закладами.

Студенти повинні вміти: формулювати мету й основні завдання вищої професійної освіти; аналізувати можливості навчального закладу, планувати та прогнозувати інновації, оцінювати ефективність інноваційних проектів в освітній діяльності; формувати й оцінювати показники інноваційної діяльності закладу освіти та інноваційних ризиків; організувати навчально-виробничу, виробничу та навчальну практики професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Засвоєння курсу дисципліни організовується через систему таких форм навчання як: лекція, семінарські заняття, самостійна робота.

Подаємо стислий зміст робочої програми дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти України».

Змістовий модуль 1. Загальні засади становлення та розвитку вищої професійної освіти в Україні.

Тема 1. Теоретичні засади становлення та розвитку вищої професійної освіти.

Тема 2. Дидактичні системи професійного навчання.

Тема 3. Теоретичні основи професійної педагогіки.

Тема 4. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі.

Тема 5. Особистість викладача та студента в системі професійної освіти.

Змістовий модуль 2. Практична складова системи вищої професійної освіти.

Тема 6. Ознайомлення із системою управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі.

Тема 7. Педагогічні технології та інноваційні процеси у професійній освіті.

Тема 8. Теорія та методика організації навчально-виробничої, виробничої та навчальної практик у вищих навчальних закладах.

Тема 9. Педагогічні засади професійно-творчого розвитку особистості в системі неперервної професійної освіти.

Приклад семінарського заняття.

Семінарське заняття № 6. Тема: Ознайомлення із системою управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі.

Мета: розкрити специфіку системи управління навчальним процесом у ВНЗ та схарактеризувати їх ефективність; визначити основи суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом; сформулювати умови ефективного суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

1. Система управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі.
2. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.
3. Професійна усталеність викладача вищої школи.
4. Професійна мобільність викладача професійної школи.
5. Основи суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Теми презентацій.

1. Специфіка управління вищим навчальним закладом.
2. Складові професійної усталеності та мобільності викладача вищої школи.
3. Управління педагогічним процесом та складові ефективності.

Семінарські заняття включають такі **завдання:**

1. Розкрийте сутність понять: педагогічне управління, педагогічний менеджмент, суб'єкт управління, об'єкт управління, прийняття управлінських рішень.

2. Групове обговорення актуальних проблем пов'язаних з управлінням вищою професійною освітою.

3. Аргументуйте необхідність знань із суб'єкт-суб'єктного управління. Чи може управлінець-магістр допомогти керівникові?

4. Розкрийте, під впливом яких чинників відбувається ефективне управління педагогічним процесом (Зобразити можна у вигляді схеми або таблиці).

5. Розробіть педагогічний тренінг на підвищення професіоналізму сучасного викладача ВНЗ.

6. Законспектувати «Становлення позитивної “Я-концепції” особистості викладача та розвиток педагогічної емпатії».

7. Вправа «Ким я буду через п'ять років?». Ким я буду через 5 років, де працювати, яку посаду посідати, у якому будинку буду жити, сімейне благополуччя. Обговорення результатів. Побудова сходинок майбутнього.

8. Вправа для подолання стресу. Вправа «Глибоке дихання», сприяє зняттю напруження: глибоко вдихнути носом, порахувати до 8, після чого поволі видихнути ротом, рахуй до 16 і більше, прислухайтеся до звуку, який видихаєте, і відчувайте як знижується напруження, повторити 7–8 разів.

9. Вправа «Малюнок у парі». Об'єднатися в пари. На одному аркуші, використовуючи одну ручку або олівець, не розмовляючи, за одну хвилину намалювати, наприклад: квітку, сонце, тваринку, дім, дерево тощо. Обговорення результатів: Які у Вас виникли відчуття? Чи хотілося Вам поговорити? У чому переваги вербалізації? Якого висновку Ви дійшли після проведення вправи?

10. Розкрийте специфіку методики проведення імітаційно-моделюючих ігор (Підбір та проведення гри на занятті).

У результаті вивчення дисципліни було проведено опитування серед студентів магістратури про доцільність, необхідність та ефективність суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Вони відзначили переваги: «ефективності суб'єкт-суб'єктного управління» (69 %), «набуття нових професійно значущих знань» (74 %), «актуалізація законодавчо-правових та професійно-педагогічних знань» (85 %), «виконання творчих завдань, які сприяють активній діяльності» (70 %), «створення позитивної мотиваційної атмосфери» (83 %), «формування особистісних якостей: гуманності, креативності, емпатії, комунікативності, рефлексії» (62 %).

Ефективність педагогічного процесу багато в чому зумовлюють дії викладача – суб'єкта навчально-виховного процесу, який безпосередньо впливає на кожний його компонент. Формування в нього мотивації, навичок і вміння самовдосконалення, озброєння його ефективною методикою, прищеплення почуття суб'єктності в педагогічному процесі – це складне завдання, виконати яке може тільки справжній фахівець, педагог, спеціально підготовлений до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

З'ясовано, що суб'єкт-суб'єктне управління педагогічним процесом – це взаємовплив суб'єктів (викладача та студентів) навчально-виховного процесу, що здійснюється на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії з метою духовного й інтелектуального взаємозбагачення учасників процесу [3, 170].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Реалізація педагогічних умов підготовки магістрів: процес вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, курсу «Теорія і практика вищої професійної освіти України», під час педагогічної практики, а також у процесі постійної взаємодії на засадах суб'єктності в умовах освітнього середовища навчального закладу сприяє оволодівати студентам базовими знаннями з теорії та практики організації суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом, формували вміння й навички такої взаємодії та використання технологій управління педагогічним процесом, розвивали мотивацію та

здатність до рефлексії й самооцінки в контексті успішності суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Для ефективного суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом, насамперед, необхідно оволодіти специфічними знаннями й набути професійних умінь, тобто майбутній учитель повинен бути підготовленим до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Перспективність подальшої розробки проблеми дослідження полягає у визначенні шляхів формування готовності учителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом у системі післядипломної педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина О. А. Общая педагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : уч. пособие [для пед. спец. высш. учеб. завед.] / О. А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Кожевникова А. В. Суб'єкт-суб'єктне управління як інноваційна технологія в навчально-виховному процесі педагогічного університету / А. В. Кожевникова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки / за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні процеси в освітньому просторі: доступності, ефективності, якості», присвяченої 10-річчю Українського відділення МАНПО. – Луганськ, 2012. – № 22 (257). – Частина III. – С. 165–170.
3. Кожевникова А. В. Суб'єкт-суб'єктне управління як педагогічна інноваційна технологія в професійній підготовці майбутніх вчителів / А. В. Кожевникова // Сучасні педагогічні технології у підготовці майбутніх вчителів : монографія. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні», 2014. – С. 163–180.
4. Кожевникова А. В. Результаты впровадження спецкурсу «Суб'єкт-суб'єктне управління педагогічним процесом» у підготовку майбутніх вчителів / А. В. Кожевникова // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. — Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Випуск 17. – С. 133–137.
5. Словарь справочник по педагогике / [Авт. сост. В. А. Мижериков ; под общ. ред. Т. И. Пидкасистого]. – М. : Т.Ц. Сфера. 2004. – 448 с.
6. Фокшек А. В. Суб'єкт-суб'єктне управління педагогічним процесом : спецкурс / А. В. Фокшек. – Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2010. – 46 с.

РЕЗЮМЕ

Кожевникова А. В. Подготовка магистров к использованию субъект-субъектного управления во время учебно-воспитательного процесса в университете.

В статье актуализирована проблема современного высшего профессионального образования и специфика подготовки магистров. Раскрыто содержание учебно-методической дисциплины «Теория и практика высшего профессионального образования Украины», рассмотрено тематику лекционных и семинарских занятий. Охарактеризованы преимущества использования субъект-субъектного управления магистрами специальности «Педагогика высшей школы» во время учебно-воспитательного процесса в университете.

Ключевые слова: подготовка магистров, лекционный и семинарский курс, управление, субъект-субъектное управления, педагогическая эффективность.

SUMMARY

Kozhevnikova A. The training of masters to use the subject-subject management during the educational process at the university.

The article modifies the problem of modern higher education and vocational training specificity masters. The training of the masters specific category of «Pedagogy of higher school» in Ukraine is in the restructuring of educational content, improving the programs, training courses and new courses that meet the skill level graduate, contributed to the formation of basic professional skills. The content of the subjects does not fully reproduce the contemporary realities of society; insufficient attention is paid to the promotion of self-masters; in addition, the educational process does not always take into account the peculiarities of the subject-control. The content of educational courses «Theory and practice of higher education in Ukraine» has submitted the themes of lectures and seminars.

It is found that subject-subject management of teaching process is the interplay of the subjects (the teachers and students) of the educational process that is carried out on the basis of the subject-subject interaction for spiritual and intellectual enrichment of the participant's process.

The author defines the pedagogical conditions of implementation for the masters: the process of studying the psychological and pedagogical disciplines cycle course «Theory and Practice of Higher Vocational Education in Ukraine» during the teaching practice and constant interaction on the basis of subjectivity in the terms of the educational environment of the institution. It helps to master the students with a basic understanding of the theory and practice of the subject-subject management of teaching process their skills such an interaction and the use of a control technology of communication, to develop motivation and capacity for reflection and self-assessment in the context of the success of the subject-subject management of teaching process. For effective management of the subject-subject management of teaching process, first of all, you must possess specific knowledge and acquire professional skills that a future teacher must be prepared to the subject-subject management of teaching process.

The effectiveness of educational process largely determines the actions of the teacher – the subject of the educational process that directly affects each of its components. The formation of his motivation, skills and ability to self-improvement, his arms effective method, instilling a sense of subjectivity in the pedagogical process is a complex task, which can perform only a real expert, a teacher specially prepared for the subject-teaching process management.

Key words: training of the masters, a lecture and seminar course, management, the subject-subject management, pedagogical effectiveness.

УДК 378-051-047.22:005.3](477)(043.3)

Д. О. Козлов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті подано теоретичне обґрунтування моделювання процесу формування управлінської компетентності магістра педагогіки вищої школи. Відстоюється думка, що мета розробки моделі полягає в необхідності відтворення ідеального образу процесу формування управлінської компетентності майбутнього викладача вищої школи в умовах магістерської підготовки. Виокремлено такі складові моделі досліджуваного процесу: концептуально-цільовий, змістово-